

REALIZACJA POLITYKI SENIORALNEJ W ZAWIERCIU
Raport z monitoringu

Katowice 2016

Opracowanie raportu:

Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku

Wolontariusz: Maria Grabowska

Wsparcie:

Stowarzyszenie Aktywności Obywatelskiej Bona Fides

Doradca:

Paweł Wyszomirski

Termin wykonywania monitoringu:

od października do grudnia 2015 r.

Raport powstał w ramach projektu:

Monitoring realizacji polityki senioralnej na poziomie miast

Kontakt do realizatora projektu:

Stowarzyszenie Aktywności Obywatelskiej Bona Fides

e-mail: biuro@bonafides.pl

adres: ul. Warszawska 19 (pierwsze piętro), 40-009 Katowice

tel/fax: +48 32 203 12 18

strona internetowa: <http://bonafides.pl>

Partnerem w projekcie jest **Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej**

Raport podlega licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – na tych samych warunkach 3.0 Polska <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>

Projekt jest współfinansowany z Funduszy EOG w ramach programu Obywatele dla Demokracji

Spis treści

1. Charakterystyka jednostki samorządu terytorialnego.....	4
2. Informacja o terenie, na którym był prowadzony monitoring.....	5
3. Usługi zdrowotne i pomoc społeczna.....	10
4. Transport publiczny (autobus).....	12
5. Przestrzeń publiczna i budynki.....	18
6. Warunki mieszkaniowe.....	21
7. Komunikacja i informacja.....	22
8. Partycypacja obywatelska, społeczna, włączenie społeczne.....	23
9. Wolontariat, zatrudnienie, podnoszenie kwalifikacji.....	24
10. Komentarz - podsumowanie, wskazanie działań pozytywnych i spraw do załatwienia w trybie pilnym i długofalowym.....	24

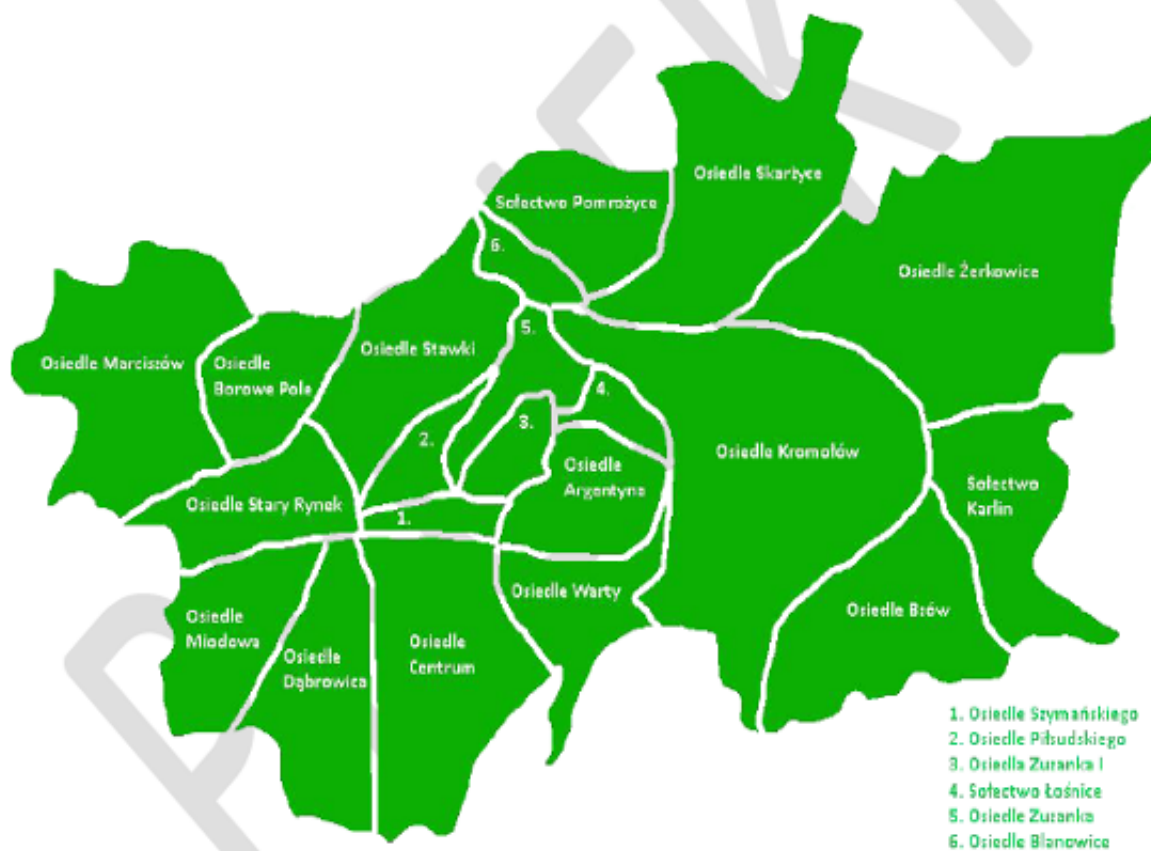
Adres i rodzaj Jednostki Samorządu Terytorialnego:
Urząd Miejski w Zawierciu
Leśna 2
42 – 400 Zawiercie

1. Informacja o terenie , na którym był prowadzony monitoring oraz informacja o spotkaniach w ramach monitoringu

1.1 obszar na którym prowadzony był monitoring (centrum i 2 wybrane osiedla mieszkaniowe)

Monitoring prowadzony był w dzielnicach: Centrum, Warty, Blanowice. Osiedla te są jednostkami pomocniczymi Gminy Zawiercie . Ich mieszkańcy wspólnie z mieszkańcami innych osiedli i sołectw tworzą wspólnotę samorządową Gminy Zawiercie

Rysunek 1. Podział administracyjny miasta Zawiercie

Źródło: opracowanie własne

(mapa ze „Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Zawiercia na lata 2014 – 2020”)

Osiedle mieszkaniowe Centrum zamknięte jest w kwadracie między ulicami 3 Maja – Kościuszki – Ściegiennego – Żwirki i Wigury – Piastowska – Paderewskiego do nr 45. **Osiedle mieszkaniowe Blanowice** rozpoczyna się na ulicy Blanowskiej od numerów 169 i 186 i obejmuje dawną wieś Blanowice. **Osiedle mieszkaniowe Warty** – terenem działania osiedla jest obszar położony przy ulicach: Asnyka, Biała, Bukowa, Chrzanowskiego, Cmentarna, Gardy, Grzybowa, Kasztanowa, Kromolowska od ulicy Okólnej do mostka na rzece Warcie przed skrzyżowaniem z ulicą Siewierską, Lipowa, Majakowskiego, Norwida, Okólna, Orzeszkowej, Paderewskiego do linii wysokiego napięcia za stawem Huldczyńskiego od nr 47 do nr 69 i od nr 28 do nr 112a, Prusa, Rączki, Smutna, Snopkiewiczówny, Surowa, Szpitalna, Wiosny Ludów .

1.2 Dane statystyczne dotyczące seniorów w tych dzielnicach
Brak danych w podziale na osiedla

1.3 Czy miasto dla tych dzielnic prowadzi jakieś specjalne działania skierowane dla seniorów/senioralne
W obrębie osiedla mieszkaniowego Centrum funkcjonują:

1. Miejski Ośrodek Kultury „Centrum” im. Adama Mickiewicza na u. Piastowskiej 1,
2. Stowarzyszenie Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku,
3. Stowarzyszenie 55* Rencistów i Inwalidów na ul. Spacerowej 7/56,
4. Klub Osiedlowy Spółdzielni Mieszkaniowej „Zawiercie” - Relax na ul. Spacerowej

Na osiedlu mieszkaniowym Blanowice jest budynek Remizy Strażackiej w którym jest:

1. świetlica ,
2. filia biblioteki Miejskiej w Zawierciu.

W obrębie osiedla mieszkaniowego Warty nie ma organizacji i miejsc w których można prowadzić działalność skierowaną dla seniorów .

2. Charakterystyka jednostki samorządu terytorialnego

Zawiercie położone jest na Wyżynie Krakowsko - Częstochowskiej nad rzeką Wartą w północno wschodniej części województwa śląskiego. Jest gminą miejską, w skład której wchodzi 16 osiedli mieszkaniowych (Argentyna, Blanowice, Borowe Pole, Bzów, Centrum, Dąbrowica, Kromołów, Marciszów, Miodowa, Piłsudskiego, Stary Rynek, Stawki, Szymańskiego, Warty, Zuzanka, Żerkowice) i 4 sołectwa (Karlin, Łośnice, Pomrożyce, Skarżyce). Zajmuje powierzchnię 85,24 km² .

Zawiercie położone jest w odległości:

- Katowice - 43 km
- Częstochowa - 45 km
- Kraków - 67 km
- Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice – Pyrzowice - 28 km,
- Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków- Balice – 75 km,
- Warszawa (bezpośrednie połączenie kolejowe - 278 km

2.1 Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i czasowy na dzień 31.12.2014 r.

ilość mieszkańców ogółem	mężczyźni	kobiety	w wieku przedprodukcyjnym	
			ogółem	kobiety
51258	24376	26882	7929	3892

(Rocznik Statystyczny Województwo Śląskie 2014. Podregiony, Powiaty, Gminy)

2.2 Dokumenty strategiczne

Strategia Rozwoju Miasta Zawiercie 2025 plus

Strategia przyjęta Uchwałą nr XVI/140/11 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 26 października 2011r.

W materiale nie ma wyodrębnionej części poświęconej polityce senioralnej. Można jednak odczytać działania , które mogą ułatwić funkcjonowanie w mieście seniorom w części „Karty działań – system wdrażania strategii :

- 1) Karta 5 - Rozwój infrastruktury rekreacyjnej - planowany rok zakończenia realizacji działań 2018 zaplanowano powstanie minimum 25 km szlaków pieszych i rowerowych – ścieżki i trasy rowerowe, miejsca postojowe, ścieżki zdrowia
- 2) Karta 12 - Stworzenie nowoczesnej, centralnej przestrzeni publicznej – rewitalizacja centrum Zawiercia
- 3) Karta 15 - Rewitalizacja osiedla Towarzystwa Akcyjnego Zawiercie – poprawa jakości istniejącej przestrzeni mieszkaniowej
- 4) Karta 18 - Stworzenie warunków do rozwoju komunikacji Zawiercie – Jura . Przykładowe zadania w ramach realizacji zadania to:

- stworzenie Systemu Komunikacji Miejskiej (przystanki, wizualizacja, informacja),
- stworzenie centrum przystankowego na terenach przy dworcu PKP,
- opracowanie programu rozwoju komunikacji miejskiej.

W bieżącym roku rozpoczęto weryfikację zapisów strategii – czy jest wystarczająco dostosowana do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych oraz czy spełnia oczekiwania naszych mieszkańców. Prace nad aktualizacją prowadzone są w szerokim dialogu społecznym – do prac zaproszeni zostali przedstawiciele społeczności lokalnej, liderzy organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, przedstawiciele samorządów osiedlowych oraz radni Rady Miejskiej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Zawiercie na lata 2014 – 2020

Strategia przyjęta Uchwałą Nr XLVI/469/14 Rady Miejskiej z dnia 26 marca 2014r.

Jest to dokument zawierający najbardziej szeroki opis działań skierowanych do seniorów.

Szczegółowy zakres problemów i wsparcia, udzielanego na podstawie tej strategii, został przedstawiony w:

- 1) rozdziale IV – identyfikacja czynników rozwojowych w sferze społecznej,
- 2) rozdziale V – wizja , cele strategiczne i operacyjne oraz źródła ich finansowania wypracowane dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Zawiercia na lata 2014 – 2020 . Uwzględnia problemy osób starszych i niepełnosprawnych oraz sposoby wsparcia w zakresie usług medycznych, sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych i seniorów (obszary : zdrowie , niepełnosprawność, seniorzy oraz profilaktyka, kultura, sport, rekreacja .

Autorzy projektu dokonali analizy SWOT i wskazali w obszarze zdrowie, niepełnosprawność, seniorzy, jako **silne strony** m. in.:

- 1) funkcjonowanie placówek wsparcia dla niepełnosprawnych i osób starszych;
- 2) warsztaty terapii zajęciowej,
- 3) Środowiskowy Dom Samopomocy;
- 4) Dzienny Dom Pomocy Społecznej;
- 5) Dom Pomocy Społecznej;

oraz funkcjonowanie organizacji wspierających seniorów, ulgi w komunikacji miejskiej i ośrodkach kulturalno - rekreacyjnych.

Słabe strony to:

- 1) niewystarczający przepływ informacji,
- 2) słaba informacja o istniejących zasobach ,
- 3) niewystarczający poziom opieki psychiatrycznej i geriatrycznej w tym brak Zakładu Opiekuńczo Leczniczego oraz kadry opiekuńczej świadczącej usługi w środowisku zamieszkania,
- 4) bariery architektoniczne w środkach komunikacyjnych oraz budynkach publicznych.

W celach strategicznych 5.2.3. obszar „**zdrowie, niepełnosprawność, seniorzy**”: cel nr 3 – zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych oraz sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych i seniorów zakłada m. in.:

- 1) dostosowanie ilości miejsc w placówkach wsparcia i tworzenie nowych,
- 2) likwidowanie barier architektonicznych w ciągach komunikacyjnych oraz infrastrukturze miasta,
- 3) przeprowadzenie kompleksowej diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych i starszych w mieście,
- 4) włączenie seniorów oraz osób niepełnosprawnych do procesu współdecydowania w sprawach ich dotyczących,
- 5) stworzenie zakładu opiekuńczo – leczniczego.

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w mieście Zawiercie na lata 2012 - 2016

Program przyjęty uchwałą Rady Miejskiej Nr XXVI/251/12 z dnia 29 sierpnia 2012r.

jest punkt „podejmowanie działań edukacyjnych kierowanych do różnych grup odbiorców, m.in. do: dzieci i młodzieży szkolnej, osób starszych, osób niepełnosprawnych.

Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gminy Zawiercia oraz gmin sąsiadujących, z którymi Gmina Zawiercie zawarła porozumienie w zakresie organizacji publicznego transportu zbiorowego

Uchwała nr xlv/460/14 rady miejskiej w Zawierciu z dnia 26 lutego 2014 r.

W Planie określono potrzeby osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej zdolności ruchowej w zakresie usług przewozowych oraz proponowane rozwiązania jak:

- 1) likwidacja barier architektonicznych w otoczeniu przystanków autobusowych,
- 2) wyposażenie przejść dla pieszych w sygnalizację dźwiękową,
- 3) zapewnienie specjalnych linii w miejscach realizacji wymiany pasażerów o fakturze wyczuwalnej dla osób niewidomych („chropowate” lub karbowane pasy i płyty),
- 4) umieszczanie rozkładu jazdy w czytelnej formie, w miejscu dostępnym także dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, jak również wszelkich ogłoszeń i komunikatów operatora,
- 5) zapewnienie cykliczności kursów pojazdów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (zwłaszcza niskopodłogowych) oraz właściwe oznaczenie tych kursów w rozkładzie jazdy,
- 6) stosowanie w pojazdach kompleksowych systemów informacji, łączących informację wizualną (wyświetlacze) i dźwiękową (komunikaty) o trasie przejazdu, nazwach poszczególnych przystankach,
- 7) wprowadzenie do okresowych kursów dla kierowców elementów szkoleń zorientowanych na potrzeby zapewnienia określonego sposobu jazdy (zwłaszcza jej płynności) i formalne ich zobowiązanie do okazywania wszelkiej niezbędnej pomocy w przypadku, gdy na przystankach znajdują się osoby o ograniczonej sprawności ruchowej.

Program Współpracy Miasta Zawiercie z Organizacjami Pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. W Programie tym zapisano:

Rozdział VI – priorytetowe zadania publiczne : pkt.1 pomoc społeczna – zwrócono uwagę na konieczność

- a) profilaktyki i wyprzedzania zdarzeń prowadzących do bezradności społecznej,
  - b) aktywizację długotrwale bezrobotnych,
  - c) udzielanie posiłków, odzieży osobom tego potrzebującym,
  - d) prowadzenie kuchni charytatywnej
  - e) zdrowy styl życia wolny od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych wśród mieszkańców miasta,
- pkt. 4 kultura fizyczna
- a) upowszechnianie inicjatyw z zakresu aktywności ruchowej,
  - b) propagowanie zdrowego stylu życia i właściwego odżywiania,
  - c) propagowanie aktywności fizycznej osób niepełnosprawnych.

W programie na rok 2016:

Rozdział IV – priorytetowe zadania publiczne pkt. 3 dotyczy wspierania seniorów, osób niepełnosprawnych oraz profilaktyki zdrowotnej . Określone zostały cele współpracy w zakresie wspierania seniorów, osób niepełnosprawnych , profilaktyki zdrowotnej oraz zadania wspierania seniorów, osób niepełnosprawnych oraz profilaktyki zdrowotnej ze zwróceniem uwagi na:

- 1) wspieranie działań prowadzonych na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych,
  - 2) pomoc w integracji ze środowiskiem,
  - 3) wspierania działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz ochrony i promocji zdrowia.
- Określa także wysokość środków przeznaczonych na realizację programu – 880,000 zł. W roku 2015 na realizację zadań publicznych objętych programem przewidziano kwotę 566,000 zł.

Do konsultacji społecznej ogłoszony został projekt programu na rok 2016 – zarządzenie Nr 407/15 w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznej z dnia 22.10.15 r.

Część tych dokumentów ma wieloletni okres realizacji. Tylko część z założonych tam działań udało się zrealizować.

2.3 Odsetek osób w wieku powyżej 65 lat w ogólnej liczbie ludności zameldowanej w mieście:

1) liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 lat – 8598 w tym:

a. kobiety – 5258

b. mężczyźni – 3340

2) odsetek osób w wieku powyżej 65 lat w ogólnej liczbie ludności – 17,25%

Nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 55 lat w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym według statystyki Powiatowego Urzędu Pracy:

a. stan bezrobocia w powiecie zawierciańskim – ogółem

Stan bezrobocia	Stan na 31.12.2014r.	Stan na 30.06.2015r.
Ogółem	14,8%	13,8%

b. bezrobotni w wieku 50+ wg stanu na 30.06.2015r. – 5924 w tym kobiety – 3060

c. bezrobotni 50+ w ostatnich 12 miesiącach

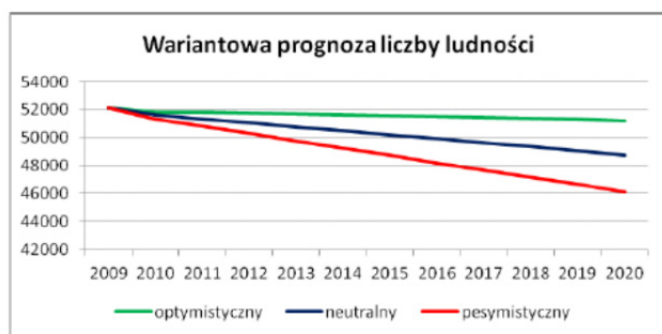
miesiąc/rok	rok 2014						rok 2015					
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
ogółem	6018	6742	6455	6154	6151	6118	6459	6578	6475	6265	6249	5924
kobiety	3612	3499	3351	3230	3194	3137	3244	3291	3222	3176	3215	3060

Miasto dysponuje prognozami demograficznymi w zakresie starzenia się społeczeństwa.

Informacje w tym zakresie zawarte zostały w:

- 1) Strategii Rozwoju Miasta Zawiercie 2025 plus, strony 13 - 14
- 2) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Zawiercie na lata 2014 – 2020

Wykres 9 Wariantowa prognoza liczby ludności

Źródło: Prognozy własne na podstawie analizy trendu danych historycznych BDL GUS

Wykres ze Strategii rozwoju miasta 2025 plus

Spadek liczby mieszkańców jest zjawiskiem powszechnym w większości jednostek samorządu terytorialnego w Polsce. Tempo tego spadku w Zawierciu jest spore. Nawet w wariantcie optymistycznym, liczba mieszkańców będzie spadać. Przy zachowaniu obecnych tendencji może spaść w roku 2020 poniżej 49.000, zaś w wariantcie pesymistycznym nawet poniżej 47.000 mieszkańców. Nieco inaczej wyglądają scenariusze rozwojowe w odniesieniu do liczby dzieci w wieku szkolnym. Tutaj, przewidywane tempo spadku jest mniejsze, ale skutki zdecydowanie bardziej niebezpieczne. Zgodnie z obserwowanymi cyklami dotyczącymi fal poziomu dzietności, od roku 2014 można spodziewać się wyhamowania notowanego w latach 2000-2009 ogromnego tempa spadku liczby dzieci. W zależności od wariantu, liczba ta od roku 2014 będzie się utrzymywać na stałym poziomie około 3.700 dzieci (wariant pesymistyczny), lub wzrośnie do 3.950 (wariant neutralny) – 4.150. W analizie SWOT „wyraźny wzrost średniej wieku mieszkańców” uznane zostało za element słabych stron.

2.4 Jakie działania podejmuje miasto w związku ze starzeniem się ludności

Władze miasta Zawiercie podejmują działania związane z osobami starszymi. Nie ma jednak dokumentu koordynującego prowadzone działania. Działania skierowane do seniorów zapisane zostały w wielu dokumentach. Jednak w środowisku senioralnym najbardziej popularną jest działalność organizacji senioralnych jak Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku, Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów oddział w Zawierciu i Stowarzyszenie 55+ Rencistów i Inwalidów.

Wprowadzono także program „Zawierciański Senior” adresowany do osób, które ukończyły 70 rok życia

i mieszkają na terenie naszego miasta – Zawiercia.

Podstawą do korzystania z ulg jest dowód osobisty lub inny dokument potwierdzający wiek i tożsamość osoby uprawnionej do ulg. Celem projektu jest podniesienie poziomu aktywności oraz ułatwienie osobom starszym dostępu do usług rekreacyjnych, sportowych i kulturalnych (organizowanych na terenie MOK, OSiR). „Zawierciański Senior” to także pakiet rabatowy na usługi i towary oferowane przez prywatnych przedsiębiorców – dotychczas tylko kilku przedsiębiorców przystąpiło do projektu

2.5 Czy miasto dysponuje pogłębioną diagnozą zbiorowości osób starszych, w tym szczegółowymi danymi odnośnie osób zależnych, potrzebujących świadczeń zdrowotnych oraz świadczeń z pomocy społecznej? Miasto nie dysponuje takim dokumentem

2.6 Czy miasto prowadzi systematyczną ocenę (porównania założeń i rzeczywistych danych) realizacji zadań świadczonych przez jej instytucje na rzecz osób starszych

Miasto nie prowadzi takiej oceny, a z rozmów z organizacjami pozarządowymi, które zrzeszają seniorów, wynika, że często brak jest koordynacji różnych działań prowadzonych dla seniorów zarówno przez służby publiczne, jak i organizacje pozarządowe. Wydaje się, że taką rolę koordynacyjną powinny pełnić służby miejskie. Opis systemu oceny działań na rzecz seniorów jest znacznie utrudniony ze względu na brak jednego dokumentu. Dokument, w którym została zapisana największa liczba działań skierowanych do tej grupy to **Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Zawiercie na lata 2014 – 2020** i zawarty w nim obszar 4.3 analiza SWOT silne strony, słabe strony, szanse zagrożenia oraz 5.2.3 „Zdrowie, niepełnosprawność, seniorzy”.

2.7 Czy miasto wspiera inicjatywy tworzenia i rozwijania działalności grup samopomocowych dla rodzin/opiekunów osób starszych zależnych, dotkniętych problemem niepełnosprawności?

Informację na ten temat można znaleźć w dokumencie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Zawiercie na lata 2014 – 2020 utworzono 7 grup samopomocowych dla 74 uczestników realizowanego. Ponadto same organizacje prowadzą takie działania samopomocowe dla swoich członków - pomoc w zakupach, odwiedziny w szpitalach itp. ale nie otrzymują na ten cel żadnych dotacji.

2.8 Ile organizacji senioralnych działa na terenie miasta (w tym również np. rada seniorów, uniwersytet trzeciego wieku i inne, podać ich nazwy i adresy, inne informacje: liczba członków, cele - podać w tabeli)

lp	nazwa	adres	liczba członków	cele
1	Stowarzyszenie 55* Rencistów i Inwalidów	ul. Spacerowa 7/56 42 – 400 Zawiercie	97	organizacja turnusów wczasowych, wycieczek integracyjnych, turystycznych
2	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział w Zawierciu	ul. Sienkiewicza 34 42 – 400 Zawiercie	ponad 1000 osób	organizacja życia kulturalnego, turnusów wczasowych, rehabilitacyjnych, imprez i wycieczek
3	Stowarzyszenie Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku	ul. Piastowska 1 42 – 400 Zawiercie	637	edukacja zwłaszcza w zakresie medycyny, promocji zdrowia, nauk humanistycznych, społecznych, ekonomicznych, prawnych aktywizacja społeczna osób starszych propagowanie i popieranie różnorodnych form aktywności
4	Rada Seniorów – powstała 20.10.2015r.	Urząd Miejski w Zawierciu ul. Leśna 2 42 – 400 Zawiercie	7	zapewnienie seniorom zwiększenia możliwości uczestnictwa w życiu społecznym zapewnienie seniorom wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności miasta

Poza wymienionymi organizacjami, które z założenia i nazwy można uznać za organizacje senioralne, do organizacji zrzeszających seniorów można zaliczyć Towarzystwo Miłośników Ziemi Zawierciańskiej, które gromadzi raczej osoby starsze.

3. Usługi zdrowotne i pomoc społeczna

3.1 Badania profilaktyczne dla seniorów

Na terenie miasta, gmina nie prowadzi dodatkowych działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej skierowanych specjalnie do seniorów. Bezpłatne działania z zakresu profilaktyki (mammografia, program zdrowotny „prostata” itp.) realizowane są przez placówki służby zdrowia na podstawie umów z NFZ.

Zakład Lecznictwa Ambulatoryjnego (współpraca z Urzędem Miejskim w Zawierciu) zrealizował:

- cytologiczne badania przesiewowe realizowane w ramach umowy Ambulatoryjne Świadczenia Specjalistyczne – programem objęto 975 kobiet,
- program profilaktyki raka szyjki macicy – etap diagnostyki pogłębionej. Programem objęto 95 kobiet.
- program wczesnej diagnostyki i leczenia jaskry – programem objęto 1215 osób.

Aktualnie realizowany jest „program badań onkologicznych układu pokarmowego w powiecie myśzkowskim i zawierciańskim szansą na dłuższe życie w dobrym zdrowiu”. Program współfinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego, w ramach Programu PL07 „Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demograficzno –epidemiologicznych. Od dwóch lat organizowany jest Kongres Zdrowia Seniorów Ziemi Zawierciańskiej. Projekt realizowany wspólnie przez Centrum Inicjatyw Lokalnych, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Łazach, Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku pod hasłem: I kongres – „Starzejemy się zdrowo”; II kongres – „Starzejemy się w dobrym stylu”. Oprócz wykładów o tematyce prozdrowotnej uczestnicy mogą zmierzyć ciśnienie tętnicze krwi, skorzystać z masażu, zmierzyć poziom cholesterolu.

Od kilku lat jeden raz w roku z inicjatywy najpierw Małgorzaty Handzlik (posłanki VI i VII kadencji do Parlamentu Europejskiego), która na terenie powiatu zawierciańskiego organizowała Europejski Dzień Kobiet a obecnie posłanki na Sejm RP Anny Nemś organizowany jest „Dzień dla kobiet - kobieta piękna i zdrowa”. W tych projektach dominują kobiety w wieku senioralnym. Oprócz atrakcji o charakterze rozrywkowym kobiety mogą wysłuchać prelekcji z medycyny profilaktycznej, zbadać ciśnienie tętnicze krwi, słuch, wzrok. Są to jednak akcje realizowane jeden raz w roku, uczestniczy w nich niewielka ilość seniorin.

Inne działania nie są prowadzone, mimo że wielu rozmówców podkreślało potrzebę np. bezpłatnych szczepień przeciwko grypie.

3.2 Usługi opiekuńczo – pielęgnacyjne (instytucje, diagnoza potrzeb)

Realizacja tego zadania jest w obowiązkach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Opieką w formie usług opiekuńczych objętych są w 2015 94 osoby.

W Zawierciu funkcjonuje Powiatowy Zespół do spraw orzekania o Niepełnosprawności, który wydał 1871 orzeczeń o niepełnosprawności w stopniach:

znacznym - 473, co stanowi 25 % ogólnej liczby osób orzeczonych

umiarkowanym - 933, co stanowi 49 %

lekkim - 465, co stanowi 24%

3.3 Domy pomocy społecznej i domy dziennej opieki dziennej (spis, diagnoza potrzeb)

W Zawierciu prowadzone są:

1) **Dom Pomocy Społecznej** – placówka ponadlokalna o charakterze stacjonarnym przeznaczony dla 162 osób przewlekle psychicznie chorych. Dom świadczy usługi w zakresie:

a. potrzeb bytowych mieszkańców (miejsce zamieszkania, wyżywienie, odzież i obuwie, utrzymanie czystości,

b. usług opiekuńczych (pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnacji,

c. pomocy w załatwianiu spraw osobistych),

d. wspomagających (np. udział w terapii zajęciowej, podnoszenie sprawności i aktywizowanie mieszkańców, umożliwienie zaspokajania potrzeb religijnych i kulturalnych, zapewnienie warunków do rozwoju samorządności mieszkańców, zapewnienie przestrzegania praw mieszkańców oraz dostępności do informacji o tych prawach).

2) **Dzienny Dom Pomocy Społecznej** – jest komórką organizacyjną Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Jego zadaniem jest zapewnienie opieki klientom zwłaszcza w wieku emerytalnym, samotnym, osamotnionym, o zmniejszonej sprawności fizycznej.

Placówka zapewnia:

- całodzienny pobyt z wyżywieniem (śniadanie, obiad, kolacja),,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze (opieka medyczna w tym teleopieka czyli konsultacja poprzez internet z pracownikiem służby zdrowia, przesyłanie parametrów takich jak waga, poziom cukru, temperatura, wyniki EKG, niekiedy pomoc w utrzymaniu czystości mieszkania, dokonywaniu zakupów, załatwiania spraw urzędowych, wizytach u lekarza, odwiedzin podczas choroby),
- rehabilitację (fizyko i kinezyterapia) ,
- kulturę i rekreację,
- pomoc terapeutów, w samorozwoju poprzez arteterapię,
- działania w środowisku lokalnym i inne.

W placówce można korzystać stale z opieki pielęgniarskiej oraz w razie potrzeby ze środków transportu. Obecna infrastruktura umożliwia zaspokojenie potrzeb osób przebywających w domu. Liczba miejsc – 50. Liczba pracowników – 11.

3) **Środowiskowy Dom Samopomocy** – działa przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej przeznaczony dla

47 osób; celem jest wsparcie dla osób chorych psychicznie, z niepełnosprawnością intelektualną.

Kadrę stanowią instruktorzy terapii zajęciowej, asystent/opiekun osoby niepełnosprawnej, psycholog, łącznie 9 pracowników.

4) **Klub niepełnosprawnych Fenix** zorganizowany przy MOPS.

Osoby starsze, niepełnosprawne z terenu miasta mogą uczestniczyć w organizowanych corocznie powiatowych imprezach sportowych i turystycznych jak:

1. Rodzinny Gwieździsty Złot Rowerowy,
2. Ogólnopolski Konkurs Literacki im. Haliny Snopkiewicz,
3. Powiatowe Święto Ziemiaka,
4. Dni Kultury Ludowej i inne organizowane przez gminy i organizacje pozarządowe. Ich celem jest wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych, dążenie do pełnej integracji ze sprawnymi.

Podczas trwania tych imprez organizatorzy starają się umożliwić uczestniczenie w nich osobom niepełnosprawnym. W mieście Zawiercie, powiecie zawierciańskim odczuwalny jest brak placówki zapewniającej pomoc i opiekę osobom starszym, niepełnosprawnym przewlekle i obłożnie somatycznie chorym. Dla potrzebujących tego rodzaju pomocy poszukuje się miejsc w domach pomocy społecznej i zakładach opiekuńczo – leczniczych na terenie całego województwa. Czas oczekiwania na miejsce w takich placówkach wynosi od roku do kilku lat, co niejednokrotnie dla osób starszych szczególnie samotnych jest dramatem.

3.4 Informacja o pracownikach DPS

Pracownicy DPS, pracownicy MOPS posiadają wymagane kwalifikacje .

3.5 Diagnoza dotycząca miejsc pochówku

W mieście jest cmentarz komunalny oraz cmentarze parafialne.

3.6 Klęski żywiołowe

Wydział Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności opracował broszurę informacyjną dla ludności „Zasady zachowania się na wypadek różnych zagrożeń”. Ulotka zawiera informacje o zagrożeniach w mieście i krótki przewodnik dla mieszkańca jak zachować się w razie wystąpienia awarii urządzeń przemysłowych, skażeń, katastrof. Umieszczono w niej także numery telefonów służb w Urzędzie Miejskim, służb ratunkowych, sygnały alarmowe oraz zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu .

Jest także opracowany program szkolenia ludności w zakresie samoobrony na lata 2015 – 2019.

4. Transport publiczny

Transport publiczny na terenie miasta realizowany jest przez Zakład Komunikacji Miejskiej. Jest to gminna jednostka organizacyjna realizująca zadania w zakresie lokalnego transportu zbiorowego. Zakład obsługuje miasto Zawiercie i miejscowości na terenie sąsiadujących gmin : Poręby, Siewierza, Ogrodzieńca, Kroczyca, Włodowic (II strefa). ZKM obsługuje 9 linii autobusowych (od 0 do 8)

Na terenie miasta są przystanki na których zatrzymują się autobusy komunikacji pasażerskiej ponadlokalnego znaczenia – przystanki na ul. Sikorskiego, Paderewskiego, Obrońców Poczty Gdańskiej. Zatrzymują się na nich przejeżdżające przez miasto kursy przelotowe przewoźników prywatnych. Są też połączenia autobusowe z/do Zawiercia o znaczeniu wojewódzkim, międzywojewódzkim (m. in. Kielce, Kraków, Lublin). Oferta przewozowa w autobusowych przewozach pasażerskich ulega zmianom i modyfikacjom , co jest wynikiem dostosowania przewoźników do obserwowanych tendencji w zakresie zapotrzebowania na usługi w określonych relacjach.

Zakład Komunikacji Miejskiej posiada 17 niskopodłogowych autobusów.

Rozkład jazdy i mapa przystanków są dostępne poprzez stronę internetową

Od 2013 r wdrożono system dynamicznej informacji pasażerskiej zawiercie.kiedyprzyjedzie.pl

Problemem dla wielu seniorów jest trudność braku umiejętności korzystania z internetu.

4.1 koszty transportu

Cena biletów za przejazd autobusami Zakładu Komunikacji Miejskiej jest zróżnicowana i uzależniona jest od przejazdu tylko w granicach gminy lub w granicach 2 bądź 3 gmin.

Rada Miejska w Zawierciu podjęła Uchwałę Nr XXXVI/338/13 z dnia 29.05.2013r. w sprawie stosowania ulg w przejazdach na liniach komunikacji miejskiej wykonywanych przez ZKM.

Ulg w przejazdach na wszystkich liniach za wyjątkiem linii „0” w wysokości 45% mają :

- 1) emeryci i renciści przed ukończeniem 70 roku życia,
- 2) osoby otrzymujące renty rodzinne i socjalne po ukończeniu 55 roku życia .

Z biletu stałej jazdy mogą korzystać osoby które ukończyły 70 rok życia , a nie ukończyły 75 roku życia i mają orzeczoną niepełnosprawność z tytułu schorzeń narządu ruchu, niewidome z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub całkowicie niezdolne do pracy.

Wg informacji Zakładu Komunikacji Miejskiej ceny biletów od dnia 1.05.2013 r. wynoszą:

linia autobusowa	bilet normalny	50%	ulga gminna
Przejazd w granicach admin. jednej gminy	3,00	1,50	1,70
Przejazd w granicach admin. dwóch gmin	3,60	1,80	2,00
Przejazd w granicach admin. trzech gmin	4,80	2,40	2,60
Przejazd linią „0”	---	1,50	2,00

Seniorzy od 75 roku życia mają przejazdy bezpłatne. Zdaniem seniorów ceny biletów są do zaakceptowania.

4.2 Jakość połączeń, częstotliwość, skomunikowanie, zasięg

Jakość połączeń i częstotliwość są zadawalające. W święta i weekendy ilość kursów jest ograniczona. W poniższej tabeli przedstawiona jest ilość kursów autobusów komunikacji miejskiej na przystanku Dworzec PKP (dzielnica Centrum), na którym zatrzymuje się i odjeżdża z Zawiercia zdecydowana większość autobusów komunikacji miejskiej, ponadlokalnej:

numer linii	ilość kursów	
	w dni powszednie	w dni wolne od pracy
0	35	30
1	24	10
2	20	7
3	29	14
4	13	10
5	13	9
6	20	13

Schemat połączeń komunikacji miejskiej – strona internetowa www.zkm.zawiercia.com.pl

Mapa ilustrująca schemat połączeń komunikacji miejskiej jest na kilku przystankach w monitorowanych dzielnicach, ale jakość wykonania (papierowa) nie pozwala na zachowanie jej w dobrym stanie przez dłuższy czas. Ułatwieniem dla pasażerów także starszych jest tablica z rozkładami i schematem połączeń na przystanku Dworzec PKP

Fot 1. Tablica ze schematem połączeń na przystanku Blanowice Pętla

Fot 2. Fragment dużej tablicy informacyjnej na przystanku Dworzec PKP

4.3 Jakość taboru komunikacyjnego

Zakład Komunikacji Miejskiej w Zawierciu dokonuje systematycznie wymiany taboru, to jednak część linii obsługiwana jest starym. Ponadto część linii obsługiwana jest autobusami wysokopodłogowymi np. analiza rozkładu jazdy dla linii pokazuje, że spośród połączeń w dni robocze większość wykonywana jest starym taborem. Seniorzy zwracali uwagę, iż w autobusach nowego typu jest mniej miejsc siedzących, ponadto kilka znajduje się na podwyższeniu – utrudnia to niektórym pasażerom wchodzenie i schodzenie. W autobusach komunikacji miejskiej starego typu w niedogodnym miejscu jest przycisk „stop” – zbyt wysoko; starsi muszą prosić o jego naciśnięcie. Seniorzy zwracają także uwagę na rolę kierowcy i jego kultury osobistej – zdarza się, że nie dostrzegają starszej osoby dochodzącej lub dobiegającej do autobusu i zamykają drzwi w ostatniej chwili. Zdarza się dość nonszalancka jazda (ostre hamowanie, pokonywanie zakrętów przy znacznej szybkości, mało płynna jazda) niektórych kierowców powodująca, iż starsi mają problem z utrzymaniem równowagi w autobusie (zwłaszcza w autobusach nowego typu, w których jest mniej miejsc siedzących).

4.4 Transport specjalistyczny dla niepełnosprawnych

Podopieczni MOPS i dziennych placówek wsparcia ŚDS i DDPS korzystają z bezpłatnego transportu: dowozu do ośrodków, do placówek zdrowia (na badania, konsultacje specjalistyczne) a także osoby inne po otrzymaniu pozytywnej opinii od pracownika socjalnego.

4.5 Przystanki (wygląd, bezpieczeństwo)

Przystanki autobusowe ulokowane są w odpowiednich miejscach.

Nie wszystkie jednak mają wiaty – brak na przystanku Warty od strony osiedla.

Przystanki na osiedlu Centrum posiadają wiaty wewnątrz których można usiąść. Na osiedlu Blanowice na 8 przystanków tylko na 2 są wiaty: Wypiańskiego szkoła i Blanowice pętla. Także tylko na 2 przystankach są ławeczki.

Wiaty na przystankach autobusowych oklejone są reklamami (dwie boczne ściany). Z jednej strony sprawiają wrażenie widocznych z daleka, w miarę estetycznych (nie widać brudnych czy pomalowanych sprayem plastikowych ścian), to jednak utrudniają obserwację numeru linii nadjeżdżającego autobusu. Nie wszystkie wiaty znajdują się w bezpośredniej bliskości z podjazdem autobusu, co przy małej ilości osób oczekujących dla ludzi starszych stanowi problem z szybkim dojściem do autobusu (przystanek ul. Leśna). Problemem jest także czystość wiat i okolicy przystanków.

Na niektórych przystankach wejście do pojazdu jest bezpośrednio z poziomu ulicy, co dla wielu seniorów jest trudne.

Przystanek na osiedlu Warty

Przystanek Blanowice cmentarz

Wnętrze przystanku Dworzec PKP

Przystanek Blanowice Pętla

Przystanki autobusowe w osiedlu Centrum – przystanki Dworzec PKP zlokalizowane po obu stronach ulicy Sikorskiego w pobliżu dworca są miejscem, w którym wsiada i wysiada największa ilość pasażerów w różnym wieku. W godzinach dużego natężenia ruchu (w południe i wczesnym popołudniu) pasażerowie, szczególnie ludzie starsi często nie mogą zdążyć dojść do właściwego autobusu – brak jest oznakowanych stanowisk dla poszczególnych linii autobusowych. Ponadto „busiki” prywatnych przewoźników oczekujących na pasażerów blokują miejsca dla autobusów Zakładu Komunikacji Miejskiej.

linia 1	linia 3	linia 5	linia 7	przewozy prywatne
12.10	12.04	12.05	12.00	13.30
13.40	13.30	13.30		13.30
14.22		14.15	14.20	14.40, 14.10
15.25	15.14	15.20	15.20	15.40, 15.15

Busiki oczekujące na pasażerów

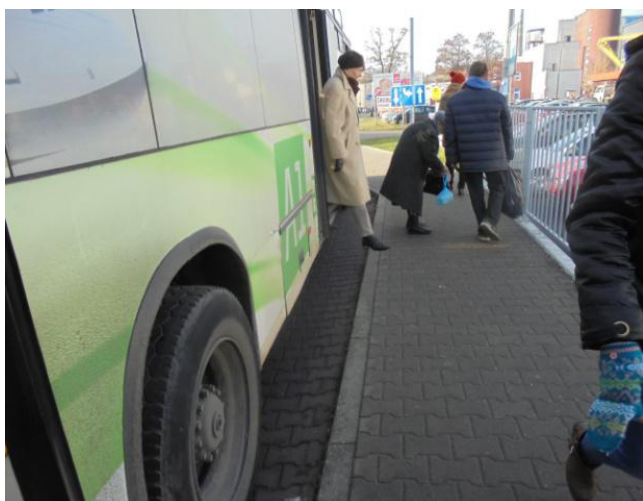
Odjazdy autobusów z przystanku Dworzec PKP

Kierowcy autobusów ZKM nie zawsze podjeżdżają blisko chodnika, pasażerowie muszą wyjść na ulicę i z tego poziomu wsiąść do autobusu (trudne dla starszych, niepełnosprawnych).

Przystanek Dworzec PKP

Na przystanku Lidl

Na przystanku Dworzec PKP

Przystanki Dworzec PKP na które w godzinach „szczytu” podjeżdża jednocześnie kilka autobusów

4.6 Rozkłady jazdy (czytelność).

Rozkłady jazdy na przystankach są zunifikowane w całym mieście. Są pisane małym rozmiarem pisma, wymagają do odczytania założenia okularów. Umieszczone są dość wysoko. Uwzględniają także opisy dodatkowe (kursuje w dni itp.), które są mało czytelnie i nie zawsze zrozumiałe dla osób starszych. W nocy nie są podświetlone co uniemożliwia odczytanie informacji. Rozkłady jazdy są często zniszczone. Rozkłady jazdy autobusów są także na stronie internetowej Zakładu Komunikacji Miejskiej. Strona po powiększeniu staje się czytelna. Mieszkańcy mają możliwość skorzystania z dynamicznej informacji pasażerskiej – jest na stronie internetowej ZKM. Skorzystanie z niej może jednak sprawiać trudność części seniorów. Na stronach BIP ZKM jest informacja o sposobie komunikowania się osób głuchych i głuchoniewidomych: (e-mail, fax, wiadomość tekstowa, zgłoszenie sprawy przez osobę przybraną).

Rozkład jazdy na przystanku Modra

Rozkład jazdy Wyspiańskiego szkoła

Przystanek Modra. Brak pasów na ul. Blanowskiej utrudniających bezpieczne dojście do przystanku pasażerom z ulicy Łącznej

4.7 Jakość ulic, chodników, oświetlenia

Jakość ulic i chodników mieście jest generalnie zadawalająca i dalej systematycznie ulega poprawie. Są jednak w mieście miejsca wymagające renowacji, które stają się problemem dla osób starszych. Oznakowane są miejsca parkingowe dla niepełnosprawnych. Problemem są nieoświetlone miejsca dla pieszych.

Dzielnica Warty – stan chodnika po prawej stronie dzielnicy domków jednorodzinnych

5. Przestrzeń publiczna i budynki

5.1 Czystość, utrzymanie ulic

Większość ulic jest na bieżąco porządkowana. Dla użytkowników rozmieszczone są kosze na śmieci. Zimą ulice są odśnieżane. Chodniki w większości odśnieżają właściciele posesji. Problemem jest natomiast kultura przechodniów, którzy mimo sporej ilości koszy na śmieci zaśmiecają ulice.

5.2 Tereny zielone

Zawiercie jest miastem przemysłowym. W mieście jest sporo terenów zielonych. Główne to:

1. **Park im. A. Mickiewicza na terenie osiedla Centrum** o pow. 5,98 ha usytuowany między ulicami LeśnąWojska Polskiego, Kościuszki, od północy prywatnymi posesjami i skwerem przy Miejskim Ośrodku Kultury. Park należy do miasta Zawiercie. Zarząd nad nim sprawuje gmina Zawiercie. W parku poustawiane są ławeczki, kosze na śmieci i nieczystości. W centrum parku usytuowana jest kawiarnia z letnim barem oraz nowoczesny, monitorowany i oświetlony plac zabaw. Obszar całego parku przecina sieć asfaltowych alejek. Przez środek płynie rzeka Warta.

Wjazd do Parku im. A. Mickiewicza

Park im. T. Kościuszki

2) **Park im. T. Kościuszki** usytuowany między torami kolejowymi przy ulicy Marszałkowskiej, ulicą T. Kościuszki, wiaduktem kolejowym. Przez Park Kościuszki przepływa rzeka Warta. Przez park przebiega także trasa ścieżki rowerowej. Park należy do miasta Zawiercie. Zarząd nad nim sprawuje Gmina Zawiercie. Powierzchnia parku wynosi 4,66 ha. Na terenie parku, przy głównych alejkach poustawiano ławeczki, kosze na śmieci. Teren jest oświetlony.

3) **Park przy OSiR** – wyremontowano tam trzy główne aleje, a cały teren oświetlono. W parku pojawiło się także kilkanaście nowych ławek oraz kosze na śmieci.

4) Na osiedlu mieszkaniowym Warty jest duży obszar terenu zielonego należący do prywatnego właściciela. Niestety właściciel o ten teren nie dba.

5) na osiedlu mieszkaniowym Blanowice teren zazieleniony popularnie przez mieszkańców osiedla nazywany parkiem. Jest uporządkowany z ławeczkami, placem zabaw.

6) przed budynkiem MOK od strony parku im. A. Mickiewicza jest duży skwer. Trudno jednak znaleźć na nim ławkę do siedzenia.

Skwer przed MOK – aleje bez miejsc do siedzenia

Zdaniem seniorów ławki w mieście w ciągach komunikacji pieszej są rozlokowane wyłącznie w charakterze wypoczynkowym, a nie odpoczynkowym. Osoba starsza, osoba niepełnosprawna ma więc problem z pokonaniem pieszo dłuższych odległości, bo nie ma miejsc odpoczynku.

5.3 Chodniki

W monitorowanych osiedlach są chodniki, choć czasem tylko po jednej stronie ulicy – ulica Blanowska w części należącej do osiedla Blanowice. Zastrzeżenia budzi jednak jakość chodników, nawet tych niedawno wykonanych – kostka nierówno ułożona.

5.4 Przejścia dla pieszych

Przejścia dla pieszych nie są wszędzie obniżone. Nie są wyposażone w sygnalizację dźwiękową czy informacje o czasie pozostałym na przekroczenie ulicy. Czas przeznaczony na przejście przez pasy koło Urzędu Miasta nie jest dostosowane dla osób starszych i niepełnosprawnych – zbyt krótki. Samochody poruszają się po ulicach miasta stosunkowo szybko zwłaszcza ulicą Paderewskiego.

5.5 Drogi rowerowe

Sytuacja w mieście nadal nie jest dobra, ścieżek, dróg i szlaków rowerowych niestety nie jest zbyt wiele. Mieszkańcy mogą skorzystać ze ścieżki wiodącej od dworca PKP przez park im. T. Kościuszki, częścią ulicy Blanowskiej i lasem do basenu w Blanowicach. Jest też nowa ścieżka dla rowerzystów wiodąca ulicą Siewierską. Niewielka ilość oznakowanych ścieżek rowerowych w mieście powoduje, że część osób porusza się jezdnią, część chodnikiem – jeden i drugi sposób zagraża bezpieczeństwu rowerzystów i pieszych szczególnie gdy rowerzystą jest osoba starsza.

5.6 Bezpieczeństwo na ulicy

Seniorzy w zasadzie nie zgłaszali uwag co do bezpieczeństwa na ulicach miasta. Zwracali jednak uwagę na małą – ich zdaniem patroli straży miejskiej zwłaszcza w osiedlach oddalonych od centrum miasta. Strażnicy miejscy widoczni są jako panowie w mundurach spacerujący parami po główniejszych ulicach. Część rozmówców zwraca uwagę na to, iż strażnicy miejscy raczej rzadko zauważają niebezpieczeństwa na ulicach – trzeba im wskazać takowe. Informowali także iż starają się nie wychodzić wieczorem z powodu obawy przed spotkaniem z osobami pod wpływem alkoholu lub „niegrzeczną młodzieżą”.

5.7 Dostępność punktów usługowych dla seniorów i osób niepełnosprawnych

Duże sklepy jak „Lidl”, „Netto”, „Polo”, „Intermarche”, sklepy „Społem” zaprojektowane są bez barier. Apteki także w większości mają podjazdy dla wózków. Przychodnie publiczne i niepubliczne mają dogodne podjazdy a część z nich windy (bywa, że zamknięte). Budynki, w których zlokalizowane są punkty pocztowe mają potrzebne podjazdy. Zastrzeżenia w dalszym ciągu budzi winda na dworcu PKP- najczęściej nieczynna, uszkodzona w konserwacji. Do miejsc trudnodostępnych dla starszych i niepełnosprawnych należą między innymi: Biblioteka Publiczna usytuowana na ul. Powstańców (fotografia poniżej), Biblioteka Miejska zlokalizowana w pięknym pałacyku Szymańskiego czy sklep ze sprzętem rehabilitacyjnym do którego należy wejść po kilku schodach (fotografia poniżej). Osobom niepełnosprawnym, na wózku inwalidzkim dużą trudność sprawia przedostanie się z ulicy T. Kościuszki na ulicę Marszałkowską przejściem podziemnym. Są szerokie i strome schody tym samym zjazd wózkami po szynach jest niebezpieczny, nawet niemożliwy. Nawet sprowadzenie roweru przez osobę sprawną też nie należy do łatwych. Duże banki funkcjonujące w mieście również dostosowały architekturę do osób starszych i niepełnosprawnych.

Wejście do sklepu medycznego

Wejście do biblioteki (ul. Powstańców)

Wejście do biblioteki w pałacyku Szymańskiego

Schody Dworca PKP - walizkę trzeba nosić

5.8 Miejsca użyteczności publicznej – oznaczenia budynków, miejsca parkingowe.

Monitoringiem objęto budynki użyteczności publicznej: Urzędu Miejskiego, Miejskiego Centrum Kultury „Centrum” im. A. Mickiewicza, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) – zlokalizowany jest przy ulicy Blanowskiej 2.

Dojazd do ZUS nie stanowi problemu dla mieszkańców w tym seniorów. Przystanki autobusowe zlokalizowane są blisko budynku ZUS – na dwóch ulicach do niego przylegających – Blanowskiej i Piłsudskiego. Są to autobusy linii nr 0, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8. Podjazdy, wejście do budynku są przyjazne dla osób starszych, niepełnosprawnych, także na wózkach inwalidzkich. Na parkingu przeznaczonym dla klientów ZUS są wyznaczone miejsca dla niepełnosprawnych. Stanowiska dla interesantów umieszczone są na parterze. Starsi ludzie, którzy pierwszy raz załatwiają sprawę, mogą mieć problem pobraniem numeru kolejności w automacie – inni zawsze służą pomocą.

Wejście do budynku ZUS

Parking przed budynkiem ZUS miejsca dla niepełnosprawnych

Miejski Ośrodek Kultury „Centrum” im. A. Mickiewicza

Obiekt teoretycznie dostępny dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz poruszających się na wózkach inwalidzkich bowiem podjazd jest tylko od strony wejścia głównego. Wejście umożliwia korzystanie z sali widowiskowej. Osoby niepełnosprawne natomiast mają problem z korzystaniem z pracowni do których wejście jest od strony parkingu. Nie ma wind. Ponadto należy zaznaczyć iż toalety w MOK znajdują się na poziomie „0” (poniżej poziomu sali kinowej), do którego prowadzi kilkanaście schodów w dół. W zasadzie żadne toalety w MOK nie są dostosowane dla osób niepełnosprawnych.

Wejście do budynku MOK od strony parkingu, kilkanaście schodów

Urząd Miejski w Zawiercie

Obiekt dostępny dla osób poruszających się na wózkach tylko od strony wejścia / parter/. Biuro obsługi klienta znajduje się na parterze. Wyższe piętra - pierwsze i drugie – są dla niepełnosprawnych niedostępne z powodu braku windy.

W budynku Urzędu Miejskiego są toalety w ostatnim czasie wyremontowane. Jest także toaleta dla osób niepełnosprawnych. Z toalet na parterze Urzędu Miejskiego korzystają osoby z zewnątrz, ponieważ w pobliżu nie ma szaletów.

Wymienione budynki użyteczności publicznej oznakowane są czytelnie w sposób wystarczający. Przed budynkami użyteczności publicznej są różnej wielkości parkingi, ale często zajmowane przez przypadkowe osoby a nie klientów (pracownicy okolicznych urzędów). Oznakowane są miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych.

5.9 Toalety publiczne

Szalety zlokalizowane są przy ulicy T. Kościuszki nieopodal wiaduktu, przystanku autobusowego. Czynne są od godz. 700 do godz. 1900, w niedziele i w święta od 900 do 1700. Są pozbawione barier architektonicznych. Szalety są czyste, zimą ogrzewane z grzeczną obsługą. Niestety są to jedyne toalety publiczne w mieście. Brak jest także toalet w parkach. W Zawierciu nie ma zbyt wielu kawiarni, restauracji i brak toalet publicznych jest problemem, wymaga rozwiązania.

5.10 Widoczność dla kierowców na drodze

Seniorzy nie identyfikowali problemów w tym zakresie na drodze.

6. Warunki mieszkaniowe

6.1 Mieszkania komunalne, dostępność dla seniorów, system zamian mieszkań

Zgodnie z uchwałą Nr XV /101/15 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 28 października 2015r. w sprawie zmiany wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym miasta Zawiercie na lata 2012 – 2016 (Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z dnia 10 listopada 2015r. poz. 5608) prognoza dotycząca wielkości zasobu Miasta z uwzględnieniem sprzedaży i pozyskaniu nowych lokali przedstawia się następująco:

wyszczególnienie	lata
	2015
Liczba lokali w mieszkaniowym zasobie Miasta Zawiercia w tym:	1727
Ilość lokali socjalnych	179

Trudne warunki mieszkaniowe w połączeniu z niskimi dochodami są warunkiem ubiegania się o mieszkanie, z zasobów gminy. Duże kolejki sprawiają, że na nowe mieszkanie trzeba czekać po kilka lat. Stan niektórych lokali sprawia, że są to raczej mieszkania do „przemieszkania” lub „przeczekania”, niż do samego mieszkania. W spółdzielniach mieszkaniowych na tablicach ogłoszeniowych znajdują się informacje o chęci wymiany mieszkania na mniejsze, zamieszczane często przez seniorów.

7. Komunikacja i informacja

7.1 System informacji dla wszystkich grup wiekowych

W mieście stosowane są następujące sposoby komunikacji – ogłoszenia, plakaty, informacje w prasie lokalnej (Kurier Zawierciański – tygodnik, Tygodnik Zawierciański jako dodatek do Dziennika Zachodniego – wydawanego w piątki). Ponadto bezpłatnie raz w miesiącu wydawany jest Informator Miejski zawierający szereg aktualnych informacji oraz informator kulturalny. Informator oprócz tego, że jest dostępny w placówkach podległych urzędowi, dostarczany jest do skrzynek pocztowych mieszkańców.

Urząd Miejski i podległe mu instytucje mają strony internetowe. Są dostosowane do potrzeb seniorów, dobrze skonstruowane i możliwe jest ich powiększenie bez utraty czytelności. Jednak, nie wszyscy seniorzy dobrze radzą sobie z internetem.

Ogłoszenia miejskie umieszczane są na słupach ogłoszeniowych lub w placówkach miejskich. Słupy ogłoszeniowe (płatne) rozmieszczone są często w pobliżu przystanków autobusowych, dużych sklepów. Ich dostępność dla mieszkańców w poszczególnych osiedlach mieszkaniowych jest różna – na monitorowanym osiedlu Blanowice brak jest na ulicy Blanowskiej - okolica cegielni. W mieście są także tablice informacyjne będące własnością TMZZ na których także można umieszczać informacje i drobne ogłoszenia mieszkańców. Do przekazywania informacji urzędowych czasem wykorzystywane są ogłoszenia parafialne np. o zebraniu samorządu osiedla, imprezie osiedlowej.

7.2 Jakość publicznego sprzętu elektronicznego (infokioski)

Na terenie miasta uruchomiono 18 kiosków internetowych oraz Hot Spoty. Dzięki pozyskanym środkom z Unii Europejskiej na terenie miasta powstała sieć teleinformatyczna w obiektach publicznych za pomocą kiosków internetowych i HotSpotów.

Kioski internetowe na terenie miasta są w następujących miejscach:

1. Urząd Miejski ul. Leśna 2 (os. Centrum),
2. Centrum Informacji Miejskiej ul. Piastowska 1 (os. Centrum)
3. Ośrodek Sportu i Rekreacji ul. Moniuszki 10 (os. Szymańskiego)
4. Ośrodek Sportu i Rekreacji – hala ul. Blanowska 40 (os. Piłsudskiego)
5. Zakład Komunikacji Miejskiej ul. Polska 21 (os. Argentyna)
6. Zakład Gospodarki Komunalnej ul. Krzywa 3 (os. Stawki)
7. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Piłsudskiego 47 (os. Piłsudskiego)
8. Miejska Biblioteka Publiczna ul. Szymańskiego 2 (os. Szymańskiego)
9. Miejski Zespół Obsługi Ekonomiczno-Administracyjnej Szkół ul. Paderewskiego 49

7.3 Bezpłatny Internet i dostęp do komputerów – bezpłatny dostęp do Internetu i komputerów dla mieszkańców jest w Bibliotece Miejskiej przy ulicy Powstańców.

7.4 Informator dostępności dla seniorów – nie opracowano takiego informatora.

8. Partycypacja obywatelska, społeczna, włączenie społeczne

8.1 Dostępność do imprez miejskich

Seniorzy mogą korzystać z imprez miejskich organizowanych na terenie przed budynkiem MOK, w parku, wokół fontanny w pobliżu dworca, w zbiorowych marszach z kijkami nordic – walking. Imprezy miejskie są z reguły bezpłatne i dostępne dla wszystkich uczestników. Seniorzy chętnie uczestniczą w ogólnomiejskich imprezach.

8.2 Informacja o imprezach

Przekazywane są do wiadomości:

1. na stronach www: zawiercie.naszemiasto.pl/imprezy/, www.mok.pl/kategorie/imprezy, OtoZawiercie.pl
<http://www.zawiercie.eu/kalendarz/wydarzenie/193>
2. na słupach ogłoszeniowych, w bezpłatnym biuletynie informacji publicznej – nie wszystkie dostosowane do potrzeb ludzi starszych (wielkość czcionki, dobór kolorów)
3. Polska Dziennik Zachodni,
4. Tygodnik Powiatowy Zawiercie (ukazuje się w piątki),
5. Kurier Zawierciański (ukazuje się w piątki)
6. informator miejski bezpłatny.

8.3 Imprezy zróżnicowane, dostosowane do potrzeb seniorów

Imprezy są planowane w mieście dla wszystkich grup wiekowych, a więc czasami nie są dostosowane do potrzeb i oczekiwań seniorów.

Miejsca plenerowych imprez miejskich są dostępne dla osób, które mają trudności z poruszaniem się bo teren jest płaski, utwardzony. Natomiast jest nie wystarczająco dużo miejsc do siedzenia.

8.4 Działania zapobiegające wyłączeniu społecznemu

Brak w mieście całościowej diagnozy problemu wyłączenia społecznego. Informacja o samotnych, niepełnosprawnych seniorach uzyskiwana jest poprzez bezpośredni kontakt lub od osób trzecich: wywiady środowiskowe, notatki służbowe (zdobywają ją pracownicy: MOPS-u, Policji, Straży Miejskiej, placówek oświatowych).

8.5 Konsultowanie potrzeb seniorów

W 2015r. powstała Zawierciańska Rada Seniorów - Uchwała Nr X/58/15 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 27.05.2015r. w sprawie utworzenia Zawierciańskiej Rady Seniorów. Rada składa się z 7 osób - seniorów. Celem jej jest zapewnienie seniorom zwiększenia możliwości uczestnictwa w życiu społecznym oraz wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności miasta.

8.6 Usługi publiczne uwzględniają potrzeby i preferencje seniorów

1. Wprowadzono program „Zawierciański Senior”
2. Jest Program współpracy z organizacjami pozarządowymi
3. Seniorzy mogą wypożyczać książki w bibliotece miejskiej przez telefon

8.7 Jakość pracy urzędników w kontekście problemów senioralnych

Rozmówcy nie zgłaszali większych uwag do pracy urzędników. Generalnie określali ich jako uprzejmych pracowników, aczkolwiek zdarzały się sytuacje trudne, nieprzyjemne. W Biurze Obsługi Klienta w Urzędzie dla klientów są krzesła i stoliki.

8.8 Działania placówek edukacyjnych na rzecz seniorów

Uczniowie ze szkół pomagają starszym ludziom w zakupach, porządkach. Także z inicjatywy seniorów odbywają się spotkania i zawody międzypokoleniowe. Od kilku lat z inicjatywy Zawierciańskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku odbywają się zawody międzypokoleniowe - słuchacze uniwersytetu, uczniowie Gimnazjum Nr 2 im. Szymańskiego i MSP Nr 6 im. J. Korczaka. Ostatnio słuchacze ZUTW wspólnie z młodzieżą II Liceum Ogólnokształcącego im. H. Malczewskiej realizują dwa projekty: „Kod kulturowy”, „Stół międzypokoleniowy”

9. Wolontariat, zatrudnienie, podnoszenie kwalifikacji

9.1 Propozycje wolontariatu dla seniorów

Seniorzy Zawierciańskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku pracują w wolontariacie z młodzieżą MSP nr 5 – pomagają uczniom na świetlicy w odrabianiu lekcji 3 razy w tygodniu. Praca ta systematycznie trwa od 3 lat. Natomiast nie ma propozycji dla wolontariatu senioralnego ze strony Urzędu Miejskiego.

9.2 Lifelong Learning

Tę funkcję spełnia katalog zajęć edukacyjno – aktywizujących oferowanych przez Zawierciański Uniwersytet Trzeciego Wieku oferujący wykłady, zajęcia ruchowe, warsztaty tematyczne (medycyna holistyczna, teatralne, plastyczne), lektoraty, kursy komputerowe. W roku 2015/2016 w ZUTW jest ponad 600 słuchaczy. Seniorzy chętnie korzystają z proponowanych form edukacji i aktywizacji ruchowej. Ponadto Miejska Biblioteka Publiczna w Zawierciu organizuje co roku kursy komputerowe dla seniorów.

9.3 Udział seniorów w działalności publicznej

Formą aktywizacji seniorów wydaje się być powołana w bieżącym roku Rada Seniorów. Ponadto seniorzy realizują się w pracy i zajęciach organizowanych przez TMZZ. Nie obserwuje się natomiast działań zachęcających seniorów do udziału w publicznej działalności ze strony Urzędu Miejskiego.

10. Komentarz - podsumowanie, wskazanie działań pozytywnych i spraw do załatwienia w trybie pilnym i długofalowym

Urząd Miejski w Zawierciu w dokumentach strategicznych zapisał wiele działań skierowanych do osób starszych, osób niepełnosprawnych, które wskazane zostały w części dokumenty strategiczne. Z analizy tych dokumentów, obserwacji, rozmów z seniorami znaczna część zapisanych kierunków nie została zrealizowana. Faktem jest, że analizowane materiały obejmują dłuższe okresy realizacji jak:

1. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2014 – 2020,
2. Strategia Rozwoju Miasta Zawiercie 2025 plus.

Wprowadzono także program „Zawierciański Senior” adresowany do osób, które ukończyły 70 rok życia i mieszkają na terenie naszego miasta – Zawiercia.

Społeczeństwo miasta Zawiercie starzeje się – zjawisko charakterystyczne nie tylko dla Zawiercia.

Zdają sobie z niego sprawę zarówno osoby odpowiedzialne w mieście za politykę społeczną, jak i miejskie placówki pomocy społecznej. Miasto jest rozległe, większość dzielnic wymaga rewitalizacji i na pewno wszystkich problemów nie da się załatwić w krótkim czasie. Ważne jest, aby **planując działania rewitalizacyjne - remonty czy inwestycje, zwracać uwagę na to, jakie są podstawowe potrzeby środowiska senioralnego**, aby w miarę możliwości te potrzeby zaspokajać w kształtowaniu przestrzeni miejskiej.

Przy planowaniu przestrzeni miejskiej zasadnym wydaje się rekomendowanie następujących działań:

- poprawę stanu chodników,(Blanowice, Warty),
  - oświetlenie przejść dla pieszych (Warty, Blanowice), w sygnalizację dźwiękową,
  - właściwe oznakowanie przejść dla osób niewidomych, niedowidzących,
  - czas na przy przejściach z sygnalizacją świetlną dostosować do możliwości seniorów (wyjątkowo krótki czas przejścia przy Urzędzie Miejskim).
  - zamontować ławki wokół budynku MOK od strony parku,
  - w Parku Miejskim im A Mickiewicza wyremontować szalek publiczny,
  - uwzględnić w ciągach ulic ze sklepami miejsca do odpoczynku podczas zakupów (ławki),
  - stworzenie Systemu Komunikacji Miejskiej (przystanki, wizualizacja, informacja),
  - stworzenie centrum przystankowego na terenach przy dworcu PKP,
  - likwidacja barier architektonicznych w otoczeniu przystanków autobusowych,
  - umieszczanie rozkładu jazdy w czytelnej formie, w miejscu dostępnym także dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, jak również wszelkich ogłoszeń i komunikatów operatora,
  - zapewnienie cykliczności kursów pojazdów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (zwłaszcza niskopodłogowych) oraz właściwe oznaczenie tych kursów w rozkładzie jazdy,
- Utworzenie systemu informacji dla pasażerów poprzez stworzenie odpowiedniego i dogodnie zlokalizo-

wanego punktu informacyjnego – Punktu Obsługi Pasażera, w którym będzie można między innymi:

- * uzyskać informacje dotyczące funkcjonowania zbiorowego transportu publicznego,
- * zapoznać się z możliwościami dotarcia do celu podróży,
- * poznać obowiązujące taryfy biletowe,
- * uzyskać informacje o zmianach w rozkładach jazdy autobusów
- * zaplanować stworzenie stanowisk dla autobusów na przystankach przy dworcu PKP,
- * przystanki autobusowe wyposażyć w wiaty i ławeczki dla oczekujących na autobus pasażerów,
- * rozkłady jazdy dostosować do potrzeb osób starszych – większa czcionka i podświetlenie w nocy
- * zorganizować stanowiska dla autobusów tak, by nie było konieczności wsiadania do autobusu z poziomu ulicy.

Schody na dworcu PKP przebudować tak aby umożliwić osobom starszym wciąganie walizek, wymienić głośnik na hali dworcowej PKP /słyszalność komunikatów znikoma/.

Remontując zasoby mieszkaniowe dostosować je do potrzeb ludzi starszych.

Przeprowadzić analizę dostępności budynków użyteczności publicznej pod kątem osób niepełnosprawnych oraz rzeczywistych możliwości skorzystania z już istniejącej /windy zewnętrzne Urząd Miejski, MOK/.

Włączać organizacje senioralne w prace nad dokumentami strategicznymi w mieście.

Wypracować i wprowadzić cykliczne imprezy organizowane dla środowiska senioralnego.

Podjąć działania mające na celu uruchomienie w mieście zakładu opiekuńczo – leczniczego dla osób wymagających całodobowej opieki.

W bieżącym roku rozpoczęto weryfikację zapisów strategii – czy jest wystarczająco dostosowana do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych oraz czy spełnia oczekiwania naszych mieszkańców. Prace nad aktualizacją prowadzone są w szerokim dialogu społecznym – do prac zaproszeni zostali przedstawiciele społeczności lokalnej, liderzy organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy, przedstawiciele samorządów osiedlowych oraz radni Rady Miejskiej.

Istotną rekomendacją dla władz miasta Zawiercia może być podjęcie prac nad dokumentem strategicznym, który skoordynowałby rozlokowane dotychczas w różnych dokumentach działania miasta wobec grupy społeczeństwa w wieku senioralnym i dokonałby szczegółowej diagnozy potrzeb tej grupy społecznej.

Seniorzy w naszym mieście to nie tylko grupa ludzi w starszym wieku, to też grupa społeczna mocno zróżnicowana pod względem aktywności fizycznej, intelektualnej, ludzi chorych wymagających całodobowej opieki. Obserwacje, przeprowadzone rozmowy wskazują iż starsi chętnie podejmują nowe wyzwania, angażują w działania na rzecz miasta i własnego środowiska.

Powołanie w mieście Rady Seniorów zwiększa możliwości uczestnictwa w życiu miasta oraz wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności.

Podpis wolontariusza:

Maria Grabowska

Podpis konsultanta/doradcy:

Paweł Wyszomirski